

8 ביולי 2026

לכבוד	ולכבוד	ולכבוד	לכבוד
מר משה ליאון	מר חיים גבאי	מר יחזקאל ליפשיץ	<u>ד ח ו פ</u>
<u>ראש עיריית ירושלים</u>	<u>מנכ"ל חברת הגיחון</u>	<u>מנהל הרשות הממשלתית למים וביו</u>	

שלום רב,

הנדון: אספקת שירותי ביו **לאלתר לתושבי שכונת מחנה פליטים שועפאט**

אנו פונים אליכם בדרישה בהולה לספק שירותי ביו **לאלתר** לרובות תושבי שכונת מחנה פליטים שועפאט, אשר אינם מקבלים שירותי ביו מאז הופסקה פעילות אונר"א בישראל בכלל ובשכונה בפרט. כתוצאה מכך, נאלצים התושבים לטפל בעצמם ולממן מכיסם תיקון תקלות ביו יומיומיות, לרבות הצפות, פתיחת צנרת, וטיפול במפגעי ביו שונים. אף שבמשך שנים סיפקה אונר"א שירותים שונים לתושבי השכונה, בהם שירותי תברואה וביו, עזיבתה לא יצרה חלל משפטי. חובותיהם של העירייה, של תאגיד המים והביו העירוני, ושל רשות המים לתושבים מעוגנות בחקיקה. זו מחייבת אספקת שירותי ביו שוטפים, ראויים ושוויוניים לכלל תושבי ירושלים.

נרחיב.

1. ארבע שכונות ממוקמות מאחורי מחסום שועפאט, מצדה המזרחי של חומת ההפרדה בירושלים: ראס חאמיס, ראס שחאדה, דאחיית אל-בריד ושכונת מחנה פליטים שועפאט עצמה. תושביהן הם תושבי קבע ישראלים אשר עם סיפוח העיר המזרחית, ב-1967, קיבלו רשיון לישיבת קבע בישראל על פי חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1962. חלקם התאזרחו מכוח סעיף 5 (א) לחוק האזרחות, תשי"ב-1952.

2. בעוד שתושבי ראס חאמיס, ראס שחאדה ודחיית א-סלאם מקבלים שירותי מים וביו מתאגיד הגיחון, והגיחון מספק מים אף לתושבי שכונת מחנה הפליטים, את שירותי התברואה, הביו והתשתיות בה, כמו גם חלק משירותי החינוך, סיפקה אונר"א, סוכנות הסעד והתעסוקה לפליטים של האו"ם. בעקבות החוק להפסקת פעילות אונר"א בשטח מדינת ישראל, התשפ"ה-2024, האוסר על אונר"א לספק שירותים או לקיים פעילות בשטח ישראל, לרבות בירושלים המזרחית (להלן: "**חוק אונר"א**"), הופסקה בהדרגה פעילות אונר"א בשכונה. במרץ 2026 היא פסקה כליל.

3. כבר בשנת הלימודים הקודמת פיזרה עיריית ירושלים את תלמידי בתי הספר של אונר"א שפעלו בשכונה בין בתי ספר אחרים, ולקחה אחריות על פינוי האשפה בה. שירותי בריאות, להם זכאים תושבי השכונה מכוח חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994, ניתנים להם בקופות החולים. את שירותי המים מספק, כאמור, הגיחון. אולם כל גורם שלטוני לא נכנס בנעלי אונר"א ונטל אחריות לשירותי הביו והחזקתם. זאת, למרות שמדובר בשירות ציבורי חיוני וקריטי לבריאותם ולרווחתם של התושבים.

4. כתוצאה מכך, נאלצים תושבי השכונה להתמודד בעצמם עם שאיבת ביוב, פתיחת סתימות, טיפול בבורות ביוב, בתשתיות ביוב, ובהצפות הפוקדות את השכונה חדשות לבקרים. הם מסתייעים בקבלנים פרטיים, ומוציאים על כך כסף רב. חרף אלה, סיור בשכונה שנערך בשבוע שעבר לימד, שבחלק מרחובותיה שוררת צחנה. פניות שבות ונשנות לעיריית ירושלים ולתאגיד הגיחון שביצעו בחודשים האחרונים תושבי השכונה, בדרישה שיטפלו בתחום, לא נענו.

**תושבים נאלצים לטפל בעצמם בתקלות ביוב בשכונה
התמונות באדיבות התושבים**

5. התעלמות העירייה ממצוקת התושבים, והותרת תחום קריטי לחיים תקינים ללא מענה, סותרות את חובות העירייה והגיחון מכוח החוק. סעיפים 2 ו-10 לחוק הרשויות המקומיות (ביוב), התשכ"ב-1962, מטילים על העירייה חובה להתקין מערכת ביוב, להרחיבה ולשדרג לפי

הצורך, ולהחזיקה במצב תקין. אחריות העירייה לדאוג לתברואה בעיר, לבריאות הציבור ולנוחותו, מעוגנת בסעיף 242 לפקודת העיריות (נוסח חדש) (להלן: **הפקודה**), המטילה על העירייה שורת חובות בתחום התברואה והביוב. כך, סעיף 237 לפקודה מטיל על העירייה את האחריות על "תכניתם, בנייתם, שינוים של ביבים" ובורות שופכין. סעיף 235(2) לפקודה מחייב את העירייה לדאוג לניקוזם של רחובות שאינם רכוש הפרט, ואילו סעיף 235(5) לה מחייב אותה לנקוט אמצעי זהירות נאותים בעת בנייתם או תיקונם של ביבים ותעלות. לצד אלה, סעיף 242(1) לפקודה מחייב את העירייה לנקוט אמצעים להסרת כל מטרד או למניעתו, סעיף 242(3) מחייב אותה להורות על בדיקתם, החזקתם, ניקויים והרקתם של ביבים, נקזים ובורות שופכין, וסעיף 242(7) מחייב אותה לנקוט אמצעים להסרת כל מטרד ציבורי הנובע מבור שופכין, נקז או כל מקור אחר העלול לסכן את בריאות הציבור.

6. העובדה שקודם לחקיקת חוק אונר"א הסוכנות היא זו שסיפקה שירותי ביוב לשכונה, אינה פוטרת את העירייה מחובותיה החוקיות כלפי תושביה. בהתאם, בתגובת המדינה לעתירות שביקשו לבטל חוק זה, נקבע במפורש כי "בכל הנוגע לתחום הניקיון והתברואה במזרח ירושלים, כבכל חלקי העיר ירושלים, תחום זה מצוי תחת אחריותה של עיריית ירושלים המטפלת בנושא זה" (תגובת המדינה לבג"ץ 41922-01-25 **עלקם נגד הכנסת**, מיום 29.1.2025). הזבל, כאמור, אכן טופל אולם שירותי הביוב הוזנחו ונשכחו.

7. אספקת מים ושירותי ביוב מתבצעת בירושלים על ידי תאגיד המים והביוב העירוני, חברת הגיחון. הרפורמה באספקת שירותים אלה, המעוגנת בחוק תאגידי מים וביוב, התשס"א-2001 (להלן: **חוק תאגידי מים וביוב**), "רפורמת התאגוד", העבירה את הטיפול בתחומי המים והביוב מהרשויות המקומיות לתאגידי המים והביוב. בהתאם, מספקת הגיחון שירותי ביוב לשלוש השכונות הנוספות שמעברו המזרחי של מחסום שועפאט, כמו גם לכפר עקב, אף היא שכונה בצפון ירושלים מעבר לחומת ההפרדה.

8. חובת הגיחון לספק שירותי מים וביוב לכלל תושבי ירושלים, ללא הפליה, מעוגנת בסעיף 33 לחוק תאגידי מים וביוב. סעיף 34 לחוק מקבע את חובתה וסמכותה להקים מערכות ביוב ולחברן למקרקעין, להקים מתקנים, ולבצע פעילות לניטור שפכים וכל פעילות נלווית לצורך כך. כללי תאגידי מים וביוב (אמות מידה לשירות), תשע"א 2011 קובעים סטנדרטים למתן השירות, לרבות זמני תגובה לפניות צרכנים ולתיקון תקלות במערכת הביוב, ובהן סתימות בביוב הגורמות לגלישת שפכים, שירותי שאיבת ביוב וקריסת קווי ביוב.

9. יתרה מכך. הפרק השביעי לכללים, שכותרתו היא מתן שירותי ביוב לצרכנים שאינם מחוברים למערכת הביוב, קובע בסעיף 88 זכאות לשירותי פינוי שפכים לצרכנים אשר אינם מחוברים לביוב. משמע, גם במקום שאין בו רשת ביוב התאגיד אינו פטור ממתן שירות, וחייב לספק חלופה של פינוי שפכים. לכלל חובות אלה אין כל ביטוי בשטח השכונה.

10. אף רשות המים, שחובתה היא "להבטיח רמת שירות, איכות ואמינות נאותים, במחירים סבירים ובלא הפליה בתחום שירותי המים והביוב" (סעיף 1 לחוק תאגידי מים וביוב), אינה רשאית להתנער מאחריותה להעדרם של שירותי ביוב בשכונת מחנה פליטים שועפאט. בעדכון המל"ל מיום 3.3.2026 בעניין יישום הוראות חוק אונר"א, אשר נמסר לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, נקבע כי פעילות רשות המים בעניין יישום הוראות החוק הסתיימה, זאת לאור

"ניתוק מחיבור למים של הנכסים שנשארו את השם אונר"א". אולם בכך בוודאי לא מסתיימים תפקידי הרשות. מכוח אחריותה הרגולטורית על משק המים והביוב, וסמכויות האכיפה והפיקוח המוקנות לה בחוקי המים, היה עליה לוודא רציפות באספקת שירותי ביוב לשכונה למרות הפסקת פעילות אונר"א בירושלים.

11. נוכח כל אלה, חסרת כל שחר קביעת משרד ירושלים ומסורת ישראל, עליו הטילה הממשלה למצוא פתרונות חלופיים לשירותים שסיפקה אונר"א, לפיה הוא "השלים את היערכותו לעידן שאחרי אונר"א בירושלים" (פרסום המשרד מיום 29.1.2025).

ביוב זורם ללא הפרעה בשכונה. התמונה באדיבות התושבים

12. דומה כי אין כל צורך להרחיב בדבר חובות העירייה והגיחון להקצות משאבים ולספק שירותים שוויוניים לכלל תושבי העיר, אף לאלה הפלסטינים (בג"ץ 5373/08 **אבו לבדה נ' שרת החינוך** (נבו, 6.2.2011); ראו והשוו: בג"ץ 4112/99 **עזאלה נ' עיריית תל-אביב-יפו**, פ"ד נו(5) 393). כבר נפסק, כי רשויות מקומיות ותאגידים עירוניים הפועלים לצדן כפופים לחובת שוויון "כפולה ומכופלת", הן מכוח עקרונות המשפט הציבורי והן מכוח חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים תשס"א-2000 (ע"א 8956/17 **מנסור נ' המועצה המקומית כוכב יאיר צור יגאל** 14.1.2021); לעניין סיווג הגיחון כגוף דו מהותי, אשר חלה עליו דואליות נורמטיבית והוא כפוף להוראות המשפט הציבורי, המנהלי והפרטי כאחד, ראו: אסף הראל, **גופים ונושאי משרה דו-מהותיים**, בעמ' 212 (2019).

13. העירייה, הגיחון ואף רשות המים כשלו במילוי חובותיהם החוקיות כלפי תושבי שכונת מחנה פליטים שועפאט. הותרת רבבות בני אדם ללא מערכת ביוב מתפקדת, וללא אספקת שירותי ביוב כלל, פוגעת אנושות בזכויות היסוד שלהם לבריאות, לשוויון ולכבוד. הותרת תחום קריטי לחיים תקינים ללא מענה, חרף העובדה שהאיסור על פעילות אונר"א בישראל נכנס לתוקף בתחילת שנת 2025, כמו גם התעלמות מפניות התושבים בנושא, הן ביטוי נוסף להזנחת ארוכת

השנים של השכונות הפלסטיניות של ירושלים, בפרט אלה הממוקמות מעבר לחומת ההפרדה.
על הגיחון להיכנס לשכונה לאלתר ולספק בה מיד שירותי ביוב.
בשל כל אלה נצפה למענה דחוף, בתקווה לייתר הליכים משפטיים.

בברכה,

טל חסין, עו"ד

העתקים:

מר שמעון אלבום, מנכ"ל משרד ירושלים ומסורת ישראל
מר אורי יקיר, יועץ ראש עיריית ירושלים לירושלים המזרחית